

FIGYELŐ

Romániai tapasztalatok

1962 őszén egyhónapos tanulmányúton jártam a Román Népköztársaságban az ott folyó ateista propagandamunka tanulmányozására. Vendéglátóim azonban lehetővé tették a filozófiai front és az egyetemeken folyó filozófiai oktatás részletes megismerését is. Az alábbiakban igyekszem tapasztalataim összegezését adni.

I. A filozófiai front általános helyzete

A marxista filozófia vezető szerepének kialakulása a Román Népköztársaságban is komoly ideológiai harc eredménye. Az idealista filozófia elleni harc együtt járt a filozófiai örökség átértékelésével, a dialektikus materialista filozófia kidolgozásával.

Bár a román filozófiai gondolkodás történetében megtalálhatók a materialista hagyományok (N. Balcescu, V. Conta, A. I. Cuza és mások), a két világháború között azonban, mivel a feudálkapitalista román oligarchia apológiáját csak az idealista alapvetésű elméletek tudták biztosítani, katedrán és katedrán kívül ezek uralkodtak el.

Az idealista filozófiai talaján virágoztak ki a szociológiai irányzatok is. Ezeknek — bár egymással is vitatkoztak — közös alapjuk és közös céljuk volt: az idealista kiindulási pont a társadalmi jelenségek vizsgálatában, illetve abban van, hogy a legkülönbözőbb aspektusokból igazolják a kapitalista berendezkedés örökkévalóságát.

A szociológiában uralkodó „bukaresti iskolára”, D. Gusti idealista-voluntarista monografikus szociológiájára — módszertani szempontból pozitív befolyása mellett — éppen úgy igaz a fenti megállapítás, mint a különböző csoportok, pártok által finanszírozott többi iskoláskára. A liberális színezetű Zeletin szociológiája, a narodnyik befolyás alatt álló parasztpárti caranista szociológia, a De Man reformista szociológiájának alapelveit átvevő S. Voinea, J. Moscovici és mások reformista szociológiája egymással versengve igyekezett a tőkés berendezkedés védelméért járó elismerést kiérdemelni. Mehedinti földrajzi determinizmusból táplálkozó geopolitikája, az I. Moldován által képviselt biopolitikai iskola már a fasiszta ideológiának készítette elő a talajt. A Cuza fajelmélete, Manoilescu korporatív szociológiája, Crainic etnográfiai korporatizmusa és a vascárdista szociológiát megalkotó Braileanu zárják a sort, illusztrálva a polgári szociológiának a fasiszta szociológiába torkolását.

A rekációs ideológiai irányzatokkal az illegálisba kényszerített Kommunista Párt vette fel a harcot. Az illegális években megtartott kongresszusok határozataiban, illegális folyóiratában a „Lupta de Clasa”-ban és az irányítása alatt álló, legálisan megjelenő „Era Nouă”-ban bírálta a szociológiai iskolák reakciós tevékenységét. A párt körül tömörült marxista filozófusok — az ismert okok miatt — azonban csak csökkenteni tudták az uralkodó filozófia hatását, megsemmisíteni nem voltak képesek.

A felszabadulás utáni években a párt tömöríteni igyekezett az erőket az idealista filozófia elleni harcra. Az illegális években a párt köré tömörült marxista filozófusok

(Bugnáriu, Micle és mások) mellett teret kaptak a polgári filozófia balszárnyához tartozó személyek is (a marxistává fejlődött Joja, Gulian, továbbá D. D. Rosca és mások). A marxista filozófia talaján álló front, a filozófia mai szervezett irányítása és eredményei hosszú türelmes munkában alakult ki.

A román filozófia mai eredményeinek, problémáinak bemutatására három csomópont kínálkozik: a Filozófiai Intézet munkája, a filozófia-szakos képzés, valamint az egyetemeken, főiskolákon működő filozófia-tanszékek munkája.

II. A Filozófiai Intézet munkája

A Filozófiai Intézet a tudományos kutatómunka irányítója. Igazgatója Gulian, az Akadémia elnöke, vezető munkatársai Breazu, Wald, Belu, valamennyien résztvesznek az egyetemi oktató munkában: Gulian a bukaresti filozófiai kar professzora, a többiek szintén valamelyik tanszék vezetői vagy munkatársai. Nagy gondot fordítanak arra, hogy az Intézet munkájába bevonják az egyetemi oktatókat is.

Az Intézetben filozófiatörténet, dialektikus materializmus és történelmi materializmus tagozat működik. Ezek fogják össze a tudományos kutatás tervezését és szervezését. A vezető munkatársak egyéni témákon dolgoznak, de az Intézet munkatervében kollektív témák is szerepelnek. Minden tagozat élén egy vezető munkatárs áll.

A *filozófiatörténet tagozat* két csoportból áll. Az egyik az egyetemes filozófiatörténet (beleértve a marxista filozófiatörténetet is), a másik a román filozófiatörténet kutatásával foglalkozik. A tagozat munkájának eredménye a „Román Filozófiatörténet” megírása. E munka elkészítésében jelentős szerepet vállalt Joja és Gulian akadémikus. Filozófiatörténeti vonatkozásban jelentősek azok a monográfiák, melyek az elmúlt években jelentek meg: Guliantól „A hegeli rendszer és módszer”, valamint a klasszikusok kritikai kiadásai.

A *dialektikus materializmus tagozat* a természettudomány filozófiai problémáival, az ismeretelmélet kérdéseivel és a logikai kutatásokkal foglalkozó csoportra tagolódik.

A tagozat nem annyira nagy terjedelmű művekkel, mint inkább cikk-gyűjtemények kiadásával jeleskedett. 1957-ben megjelent „Probleme de filozofie a stiintelor naturii” c. kötetben a természettudományok filozófiai kérdéseinek újszerű felvetésével találkozunk. Az 1960-ban megjelent „Probleme filozofice ale stiintelor naturii” az 1959 júniusában megtartott akadémiai ülészak anyagát gyűjtötte össze. 1962-ben jelent meg a „Dialectica cunoasteri stiintifice” c. kötet, melyben ismeretelméleti kérdésekkel foglalkoznak.

A logikai kutatás terén a dialektikus és a matematikai logika problémáinak kidolgozására koncentráltak. A dialektikus logika kidolgozásában Joja, a matematikai logika kutatásában pedig különösen Gr. C. Moisil akadémikus eredményei váltottak ki nagy visszhangot.

A *történelmi materializmus tagozat* keretében az esztétika-, az etika- és a történelmi materializmus-csoport végzi munkáját. Az utóbbi keretében egy szociológiai részleg működik.

Az esztétika-csoport „A hétköznapi élet esztétikája” című komplex téma több aspektusból történő vizsgálatával foglalkozik. A kutatás kapcsán kidolgozzák az ipari esztétika, a lakásépítkezés és -berendezés, továbbá a ruházkodás esztétikája, valamint az emberek közötti kapcsolat esztétikai problémáinak kérdéseit.

Az etika-csoport kollektív kutatási témája „A közvélemény mint etikai tényező”, de az etika általános összefüggésein túl a kategóriák kidolgozását is célul tűzte ki.

A történelmi materializmus csoport tervében a társadalmi tudatformák kategóriáinak kidolgozása, valamint a polgári szociológiai irányzatok kritikája szerepel. Szocio-

lógiai vonatkozásban a szocialista tudat kialakulásának konkrét felmérésén alapuló kutatását irányozták elő. (Itt jegyzem meg, hogy tervbe vették a szociológiai részleg önálló csoporttá alakítását.)

A Filozófiai Intézet irányítja a Tudományos Akadémiai kolozsvári részlegének keretében működő filozófiai csoport munkáját is.

Az Intézet gondozásában jelenik meg a „Cercetări filozofice” című havi folyóirat. Ez megfelel a magyar Filozófiai Szemlének, ebben adják közzé a kutatások részeredményeit.

III. A filozófia-szakos képzés

A Román Népköztársaságban három egyetemen folyik filozófia-szakos képzés: A bukaresti „Parhon” Egyetemen filozófiai kar, a jassyi „A. I. Cuza” Egyetemen és a kolozsvári „Babes—Bolyai” Egyetemen filozófia szak működik.

A kar és a szakok munkája hármas: a filozófia-szakos egyetemi oktatáson kívül végzik a nem filozófia-szakos hallgatók oktatását, valamint az aspiránsképzést.

A három egyetemen folyó filozófia-szakos képzés a hallgatott tárgyak óraszámában különbözik. A bukaresti filozófiai kar elsősorban egyetemi és főiskolai oktatókat képez, egyszakos képesítést nyújtva, míg a jassy és a kolozsvári egyetem a középiskolák filozófia-szakos tanárait képi. Az utóbbi egyetemeken csökkentett óraszámban adják le a filozófiai tárgyakat, lehetővé téve ily módon a pedagógia-szak elsajátítását is.

Mint hogy a bukaresti filozófiai kar nem bocsátotta rendelkezésemre oktatási tervét, a jassy egyetem filozófia-szakán használt oktatási tervet mutatom be.

1. A Jassyi „A. I. Cuza” egyetem filozófiai szakának oktatási terve

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2 2	2 2								
RMP tört.						2 2	2 2			
Pol. gazd.	2 2	2 2	2 2	2 2						
Dial. mat.	2 2	2 2	2 2	2 2						
Tört. mat.					2 2	2 2	2 2	2 2		
A Marx előtti fil. tört.	2 2	2 2	2 2	2 2	2 2					
A marxista fil. tört.						2 2	2 2			
Román fil. tört.								2 2		
Logika			2 2	2 2						
Logikatört.					2 1	2 1				
Matematikai logika							2 1			
Marx-len. esztétika								2 1	2 1	
Marx-len. etika								2 1	2 1	
Irod. és műv. tört.					2 1	2 1	2 1			
Vallás- és ateizmustört. ..									2 1	
Pszichológia				2 1	4 2					
Pedagógia						2 1	2 1			
Metodika							2			
A matem. alapjai és tört. ..	2 1	2 1								
A kémia alapjai és tört. ..			2 1	2 1						
A fizika alapjai és tört. ...			2 1	2 1						
A biológia alapjai és tört. .		2 1	2 1							
<i>Speciál-előadások :</i> (egy tárgy kötelező)										
a) Gazd. elm. tört.								4		

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
b) Pol. elm. tört.*										
c) A term. tud. fil. probl.*										
d) A dial. és a t. mat. akt. pr.								2	2	
e) Jelenkori burzs. szoc. és fil. kritikája								2	2	
<i>Fakultatív tárgyak:</i>										
Modern nyelv	2	2	2	2	2	2				
Latin v. görög nyelv	2	2	2	2	2	2				
Testnevelés	2	2	2	2	2	2				

* Előadáshiány miatt nem kerül leadásra.

Aspiránsképzés. A filozófia-szakos oktatók aspiránsképzésének irányítója a bukaresti filozófiai kar, a gyakorlati képzés azonban inkább a Szovjetunióban történik. A Romániában aspiranturán levő oktatók levelező úton végzik tanulmányaikat, függetlenített aspiráns kis számban található.

A nálunk kialakult gyakorlattól eltérően aspiránsvizsgát filozófiából kizárólag a három egyetem filozófia tanszékén lehet tenni. Ez a koncentráció talán az egyik magyarázata annak, hogy bár az aspiránsok számára kiadott irodalomjegyzék sokezer oldal anyag feldolgozását követeli meg, nagyon kevés természettudományos szakirodalmat ír elő. A klasszikus irodalmon és a párthatározatokon kívül I. P. Pavlov, Garaudy, Hasz-hacsih, Kedrov, Kiszelinov, Omeljanovszkij szerepel egy-egy és a bolgár T. Pavlov néhány cikkel, továbbá a „Lupta de Clasa” (a párt elméleti folyóirata), a „Cercetări filozofice” és a román nyelvre lefordított „Kommunizist”.

IV. Az egyetemeken, főiskolákon működő filozófia tanszékek munkája

A Román Népköztársaságban a felsőfokú oktatási intézmények egy részét egyetemnek, másik részét főiskolának nevezik. Az egyetemi elnevezést az orvosi, továbbá a hagyományos tudománysszakokat magukban foglaló felsőfokú oktatási intézményekre használják; minden más felsőfokú intézményt főiskola elnevezéssel illetnek.

Az egyetemeken és a főiskolákon működő filozófiai tanszékek helyzetét alapvetően meghatározza a hallgatói létszám állandó növekedése. Az MTI. és az Agerpress Románia felszabadulásának 18. évfordulójára kiadott külön kiadványában ezt olvashatjuk: „Az UNESCO egyik nem régi statisztikája szerint Románia jelenleg a világban az első helyek egyikén áll az egy főre jutó oktatási és kulturális ráfordítások tekintetében. Ez a tény igen jelentős, ha figyelembe vesszük, hogy a Népszövetség egyik statisztikája szerint Románia 1935-ben a vizsgált 56 ország közül az 55. helyen állott az írástudatlanság tekintetében”. (Cikkek a Szocialista Sajtóból, VI. évf. 60. sz. 37. o.).

Az UNESCO 1962. júliusi genfi konferenciáján a román bizottság a beszámolójában foglalkozott az egyetemi intézmények és az egyetemi hallgatók számának alakulásával. E beszámoló szerint az 1961/62-es tanévben 12 egyetemi központban 45 intézet működött, szemben az 1961. évi 9 központtal és 42 intézettel. 1961/62-ben 151 kar 220 szakon végezte a szakemberképzést, az 1961 évi 131 karral szemben. 1938-ban összesen 33 karon folyt egyetemi és főiskolai képzés.

A hallgatók létszámának alakulásáról a beszámolóban a következőket olvashatjuk: 1961/62-ben 83 749, 1960/61-ben 71 989, míg 1937/38-ban 26 849 hallgató folytatott egyetemi tanulmányokat. A 10 000 lakosra jutó egyetemi, főiskolai hallgatók száma

1962-ben 45, 1961-ben 38 és 1938-ban 17 volt. (Vö. Rapport présenté à la XXV. Conférence internationale de l'Instruction publique. Geneve, juillet 1962. — 10. o.)

A filozófia-szakos képzés az elmúlt években nem készült fel a hallgató létszám nagyarányú növekedésére, így az egyetemi filozófia-oktatásban alapvető probléma a szakemberhiány. Az alacsony oktatói létszám miatt nagy az óraterhelés (tanársegéd: heti 10—12, adjunktus: 6—8, docens, professzor: 4—6 óra), ami viszont a tudományos továbbképzésben jelentkezik negatív hatással.

A szakemberhiány miatt a minisztérium társadalomtudományi oktatási osztálya olyan intézkedések megtételére kényszerült, amelyek a nálunk ismert rendszertől eltérőek. Két ilyen intézkedést kell különösen kiemelni: az egyik — azon túl, hogy azt érinti: két vagy három marxista tárgyat adnak-e elő — főleg a marxista—leninista tárgyak oktatási sorrendjére, a másik a filozófiai tematikára vonatkozik.

A *marxista tárgyak oktatási sorrendje* a három, illetve a két marxista tárgy egymásutániságát jelenti. Az egyetemek és a főiskolák többségén a marxizmus mindhárom ágát tanítják. Néhány karon azonban nem tanítanak politikai gazdaságtant. A nálunk kialakult sorrendtől eltérően valamennyi egyetemen és főiskolán a tudományos szocializmus tárggyal kezdik az oktatást.

A tudományos szocializmus tematikája azonban felöleli a mi történelmi materializmus tematikánk néhány előadását is. Ez tükröződik a jassyi A. I. Cuza” Egyetem tudományos szocializmus tanszékének programjában. A tudományos szocializmus tematikája az alábbi témákat tartalmazza:

1. A marxizmus-leninizmus — a munkásosztály forradalmi elmélete.
2. A társadalom materialista felfogásáról.
3. Osztályok és osztályharc. Az állam. A proletáriátus történelmi szerepe.
4. A társadalmi tudat és formái.

5. A társadalmi forradalom. A NOSZF nemzetközi jelentősége. A népi forradalom hazánkban.

6. A marxizmus—leninizmus tanítása a proletárdiktatúráról. A népi demokrácia a proletárdiktatúra formája.

7. A marxizmus—leninizmus a munkásosztály forradalmi pártjáról a politikai hatalom meghódításáért és a kommunista társadalom felépítéséért folyó harcban.

8. Az RMP politikája a munkásosztály és a dolgozó parasztság között a munkásosztály vezetésével megvalósuló szövetség erősítéséért.

9. A marxizmus—leninizmus tanítása a nemzeti és a nemzeti-gyarmati kérdésről. A nemzeti kérdés marxista—leninista megoldása az RNK-ban.

10. A marxizmus—leninizmus tanítása a háborúról és a békéről.

11. A szocializmus világméretű győzelmének szükségszerűsége.

Ahol politikai gazdaságtan oktatás folyik, ott a második tárgyként a filozófiát.

A sorrend ilyen kialakulásában nem elvi, hanem gyakorlati tényezőket vettek figyelembe. 1957-ben bevezették a filozófiai oktatást, akkor azonban a mainál is nagyobb oktatói létszámproblémával küzdöttek, és a különböző területeken működő filozófia-oktatóknak időt kellett adni a felkészülésre. A tudományos szocializmus tárggyal való kezdést megkönnyítette, hogy a korábban a Szovjetunió párttörténetét oktatók kevesebb „átállási idővel” tudták végezni munkájukat.

A sorrend ilyen kialakítását megkönnyítette, hogy a középiskola utolsó két évében heti 2 órában a marxizmus mindhárom ágazatát magában foglaló képzést kapnak a hallgatók.

(Megjegyzem, hogy romániai tartózkodásom utolsó napjaiban hívták össze Bukarestbe az egyetemeken oktató vezető marxista szakembereket a tárgyak új sorrendjének kialakítására.)

A filozófia tematika a mienktől eltérő. Az 1961/62-es tanévre kiadott és az 1962/63-as tanévre változtatlan program két változatot foglal magában: 60 órás tematika egyetemeken és főiskolák számára, és egy speciális, 30 órás tematika a mérnök- és agronómusképző főiskolák számára. (A program csak az előadások óraszámát tünteti fel, mivel pedig a szemináriumok és az előadások aránya 50%-os, a tárgyra fordított összes órák száma a tematikában feltüntetettek kétszerese).

60 órás tematika (2 félév)

I. Bevezető

1. A filozófia a világ megismerésének általános elmélete. A filozófia alapkérdése.
A filozófia osztályjellege és pártossága 2 óra
2. A Marx előtti filozófia története 4 „
3. A marxista filozófia keletkezése. A filozófia lenini szakasza 2 „

II. Dialektikus materializmus

1. A világ anyagisága. Az anyag és létezési formái 4 óra
2. Anyag és tudat 4 „
3. A dialektikus materializmus a jelenségek egyetemes összefüggéséről. Törvény és törvényszerűség 2 „
4. A dialektika alaptörvényei.
a) az ellentmondás egysége és harca törvénye 4 „
b) a mennyiségi változás minőségi változásba való átcsapásának törvénye ... 2 „
c) a tagadás tagadásának törvénye 2 „
5. Marxista—leninista ismeretelmélet 6 „
6. A dialektikus materializmus néhány kategóriája 6 „

III. Történelmi materializmus

1. A történelmi materializmus a társadalom fejlődésének általános törvénye 4 óra
2. A társadalom alapja és felépítménye. A szocialista alap és felépítmény kialakulása hazánkban 4 „
3. A történelmi materializmus a személyiség és a néptömegek történelmi szerepéről 4 „
4. A társadalmi tudat és formái 8 „
5. A burzsoá szociológia bírálata 2 „

Összesen 60 óra

30 órás tematika (1 félév)

1. A filozófia tárgya, a filozófia pártossága, a Marx előtti filozófia története 2 óra
2. A marxista filozófia keletkezése. A filozófia lenini szakasza 2 „
3. A világ anyagisága; az anyag és létezési formái 4 „
4. Anyag és tudat 2 „
5. A dialektikus materializmus a jelenségek egyetemes összefüggéséről. Törvény és törvényszerűség. Lehetőség, valóság. 4 „
6. A dialektika alaptörvényei.
a) az ellentmondás egysége és harca törvénye 4 „
b) mennyiségi változás minőségi változásba való átcsapásának törvénye 2 „
c) a tagadás tagadásának törvénye 2 „
7. Marxista—leninista ismeretelmélet 6 „
8. A materialista dialektika és a természettudományok 2 „

Összesen 30 óra

A tematika kapcsán az oktatók két kérdés körül vitatkoznak: A kolozsvári egyetem oktatói kevésnek tartják a filozófiatörténet óraszámát; általában azt az elvet képviselik, hogy a filozófiatörténetnek nagyobb óraszámában történő tanítása komoly segítséget jelentene a marxista filozófia elmélyült tanulmányozásához. A marxista filozófia felszínes ismerete egyik okának a filozófiatörténet alacsony óraszámát tartják.

A másik vitatott probléma a történelmi materializmus tematikája. A vezető filozófusok egyértelműen a tematikában felsorolt témákat tartják a történelmi materializmus tárgyába tartozóknak. Ez az álláspont általában elfogadott, és az egyetemi oktatásban kötelező jelleggel szerepel.

A marxista tárgyak oktatási sorrendjének és a filozófiai tematikáknak az ismeretében vizsgáljuk meg néhány oktatási intézmény óratervezetét.

A 60 órás tematikával dolgozó egyetemeken és főiskolákon a filozófiai oktatást meghatározza a kar jellege, illetve a szakok közti különbség. Mindezt figyelembe véve, bemutatam a bölcsészkaron, a jogi karon és külön a természettudományos karon folyó képzés óraelosztását.

A jassyi „A. I. Cuza” Egyetem 1962-es évkönyve szerint a karokon, illetve a szakokon a filozófiai oktatás a következőképpen alakult.

Filológiai kar

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2	2	2	2						
Pol. gazd.			2	2	2	2				
Dial. és tört. mat.							2	2	2	2
Irod. elm. és a ma.-le. eszt.									2	1

Történelmi kar

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2	2	2	2						
Pol. gazd.	2	2	2	2	2	2				
Dial. és tört. mat.							2	2	2	2
RMP tört.									2	

Pedagógia-nyelv szak

Évfolyam	I.		II.		III.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2	2	2	2		
Pol. gazd.			2	1	2	1
Dial. és tört. mat.					2	1
Logika	2	2	2	2		
Filozófiatörténet			3	2	3	2

Jogi kar

Évfolyam	I.		II.		III.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2 2	2 2				
Pol. gazd.	2 2	2 2	2 2			
Dial. és tört. mat.					2 2	2 2

*Matematikai kar**

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2 2	2 2						
Dial. és tört. mat.							2 2	2 2
Matemat. logika**							2 1	2 1

* Megegyezik a fizikai karral.

** Csak az algebra szakon.

Kémiai kar

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2 2	2 2	2 2					
Dial. és tört. mat.							2 2	2 2

A konzultációk során nem kaptam egyértelmű választ arra a kérdésre, hogy miért nem tanítanak ezen a karon politikai gazdaságtant. Egyik elvtárs előadóihiányról, a másik bizonyos elvi megfontolásokról beszélt, mondván, hogy ez a kar nem igényli a politikai gazdaságtan oktatását. Amikor azt a véleményemet fejeztem ki, hogy a marxista világnézet a három ágazat összeségéből tevődik össze, csak általános bólogatás volt a felelet. Érdemi vitát a kérdésben nem tudtam folytatni.

Meglepő ugyanakkor, hogy a kémiai kar geokémia szakán, valamint a geográfiai-fizika szakon leadják a politikai gazdaságtant is. E két szak óraelosztása a következőképpen alakul:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2 2	2 2						
Pol. gazd.			2 2	2 2				
Dial. és tört. mat.							2 2	2 2

A 30 órás temetikával dolgozó főiskolák egyike a temesvári Műszaki Főiskola. Ebben az intézményben 4 karon (gépész, villamos, vegyész, agrárgépész) azonos az óraelosztás, és csak az építészkar képvisel sajátos arculatot: nem az első, hanem a második évfolyamon kezdi a marxista tárgyak oktatását.

A négy kar közös óraelosztása

Évfolyam	I.		II.		III.	
Félév	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2	2				
Pol. gazd.			2	2	2	2
Dial. mat.*						

* A villamos karon az 5. félévben.

Építész kar

Évfolyam	II.		III.		IV.	
Félév	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Előadás; Szeminárium	ES	ES	ES	ES	ES	ES
Tud. szoc.	2	2	2	2		
Pol. gazd.			2	2	2	2
Dial. mat.					2	2

*

Tapasztalataim összegezeképpen a Román Népköztársaságban a filozófiai élet általános fellendülése állapítható meg.

A gyakorlati élet igényeihez való közeledés a kutatási témákban, az oktatás területén jelentkező ellentmondások megoldásának keresése egyaránt sok tapasztalatot szolgáltat a mi számunkra is.

E tapasztalatok elsajátítását igen célszerű lenne az eddiginél hatékonyabbá tenni pl. kiadványok szélesebb körű cseréjével, és főként a közvetlen tapasztalatcsere több lehetőségével a szakemberek számára.

Tiba Imre